

I maj anordnades en diskussionskväll kring temat "Framtid för frisinet?" Inledare var Hans Bergström, Eric Enlund och Anders Johnson. Deras anföranden publiceras här.

"Jag är rädd för att vi har skapat ett samhälle som i mycket står främmande för det medborgarliga ansvar som frisinet representerar, ett samhälle som snarare förvandlar medborgare till barn," sade Hans Bergström bl a.

Förskingrat arv?

Vid ett sådant här tillfälle skulle jag förstås extra gärna vilja säga att frisinet står starkt och har utomordentliga förutsättningar för framtiden.

Min uppriktiga mening är tyvärr mer pessimistisk. Jag är rädd för att vi har skapat ett samhälle som saknar kulturellt och civilisatoriskt djup, som i mycket står främmande för det medborgarliga ansvar och den mänskliga växt som frisinet representerar, ett samhälle som snarare förvandlar medborgare till barn. Jag befärar att vi som ännu lever på ett kulturellt arv från folkrörelserna inte fullt ut förstått konsekvenserna av att det arvet en dag är borta.

Begreppet "socialt kapital" har nu kommit i centrum för den moderna samhällsvetenskapen, tack vare professor Robert Putnams bok *Making Democracy Work*. Putnam analyserar skillnaden mellan två slags samhällen, ett vertikalt (byggt på hierarkier och ordergivning uppifrån och ner) och ett horisontellt (byggt på frivillig samverkan mellan medborgare som fostras och möts i sammanslutningar).

Syditalien och Sydamerika har den första karaktären, Norditalien och Nordamerika den andra. Det horisontella samhället visar sig ha helt andra kvaliteter än det vertikala; det bygger medborgerlig kompetens, etiska normer och förtroende mellan människor – ett socialt kapital – som

visar sig ha avgörande betydelse även för hur samhällena lyckas ekonomiskt.

Robert Putnam har forskat mycket om Sverige, innan han gjorde sin redan klassiska Italienstudie. En hel del av sin inspiration till tänkandet kring det horisontella medborgarsamhället har han av allt att döma fått här. Med sina breda folkrörelser och sin lokala självstyrelse i kommunerna har Sverige haft ett medborgerligt självansvar och en demokratisk skolning som varit av säregen styrka.

Allstatlighet

Men på mycket kort tid förskingrar vi detta arv. Både nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen, den typ av folkrörelser som verkligen skolade till ett brett självansvar, åldras. Många av de så kallade nya folkrörelserna har en helt annan karaktär, är antingen intresseorganisationer eller rörelser för postgiromedlemmar. Partierna, alla partier, är försvagade. Att engagera sig i partier, som fordrar helhetssyn och medvetna avvägningar mellan svärförenliga mål, är inte längre populärt utan betraktas rentav som suspekt i yngre generationer.

Samtidigt har "allstatlighetens" attityder brett ut sig (för att låna ett väsentligt begrepp från Waldemar Svensson). Valmånaden 1994 fick omkring 70 procent

av väljarna huvuddelen av sin inkomst från stat och kommun.

Medborgarstyrda kommuner har förvandlats till tjänstemannadominerade. Ännu 1960 gick det ungefär en kommunalt anställd på varje kommunal förtroendeman, 1990 femton.

Mediekraatin har ersatt den gamla folkrörelseaktiva demokratin. Mediekraatin utser ett dussintal ledare, med resten som åskådare, sittande 2,94 meter framför TV:n, buandes, gäspandes, zap-pandes. Det nya TV-samhället har kulturella följdverkningar vars fulla vidd ännu inte analyserats.

Vad betyder det till exempel för föreningsengagemanget att varje svensk i snitt sitter hemma tre timmar per kväll och stirrar in i en burk? Hur kommer televisionens formspråk, med dess snabba klipp och sensationism, att påverka människors verklighetsuppfattning och tålamod? Hur går den kulturella inskolningen av barn till i ett samhälle där barnen kittlas per skärm av vuxenlivets alla vanarter före tio års ålder, men inte personligen blir ansvariga människor med arbete, familj och äkta förpliktelser förrän vid 30?

I stenbeckeriets värld

Detta rastlösa TV-samhälle är så vertikalt i Robert Putnams mening, som man kan komma. Budskapen kommer bokstavligen ovanifrån, och tas ner per antenn på taket. I stenbeckeriets värld finns inte tanken på innehåll och mening. Tidningen Metros nye chefredaktör framhäver ty-

piskt nog avsaknaden av ledarsida som en av Metros mest framsynta innovationer. Tanken att en tidning ska stå för någonting, rentav ha en själ som är mer än tillfällig, framställs som föråldrad.

Vilka ska handha vår demokrati i framtiden? Vilka vill åta sig att sköta kommunerna som förtroendemän? Var ska människor få den skolning i allt från förenings-teknik till kompromissande och kassahavande som formar en mogen medborgare och demokrat?

Vi är på väg att kapa våra rötter, jag är djupt oroad, och jag har inte sett någon visa var den nya mylla finns i vilken frön växer till mogna medborgare. Vi är på väg att få en kultur utan djup och förankring. Det kan inte undgå att påverka också karaktären på vår demokrati.

Förfall skapar motkraft

Behovet av frisinne har inte på många år känts större. Respekten för frisinet har kanske aldrig varit starkare i tänkande kretsar. Den som känner svensk historia kan hämta hopp ur erfarenheten att förfall tenderar skapa sin motkraft. När svenska folket söp ner sig gav nykterhetsrörelsen och andra folkrörelser moralisk resning.

Idag behöver vi en ny moralisk resning, att vuxna barn åter gör sig till mogna medborgare, tar ansvar för sig själva och för sitt samhälle i stället för att på sin höjd sitta och gnälla på "politiker" framför en möbel med bildskärm.

TIDNINGEN FÖR HÅLSINGLAND

LJUSNAN

Läses i drygt 4 hushåll av 5 inom området

Tel. 0278/130 00

Om folkpartiet ska bli något mer och annat än ett litet parti för en krets akademiker och redaktörer borde det söka fylla liberalismens socialpsykologiska tomhet med livsnärheten från den frisinnade traditionen. Socialteknologi, om än aldrig så skickligt tänkt kring rättighetslagar och socialförsäkringars konstruktion, räcker inte. I det kommande programarbetet borde de djupa frågorna om vår kultur ställas på allvar.

Hur får våra barn i dag sin inväxning i det verkliga livet? Vilken moralsyn präglar systemet med bidragsförskott (är en pappa som skiljer sig inte längre pappa till sitt barn, med fullt ansvar)? Vilken förväntan om eget ansvarstagande ska invandrare mötas av, och vilka signaler om svensk normsyn ger dagens offentliga system? Hur ska vi kunna forma mer av äkta demokratisk mognad i skolan, i mediepolitiken, i kommunerna (ska vi

möjligen lotta ut förtroendeposter i kommundelar så att de flesta någon gång får ha rollen som offentlig förtroendeman)? Hur försvara den eftertänksamma läsningen mot en totaldominans för pipet, flimret, larmet? Klarar vi att skapa ett samhälle med egenansvarets kultur utan att få en stor krets, 15–20 procent, som själva bär egenföretagandets erfarenhet och livssyn?

Min gissning är att jag inte är ensam i min oro för ytans, våldets, sensationalismens tilltagande okultur. En seriös inbjudan att diskutera dessa de djupaste livsfrågorna för vårt samhälle skulle, det är min tro, mötas av ett gensvar bland ansvars-kännande människor som är långt större än teoretiska skrivövningar i liberalism eller teknologiska systembyggen för välfärdsstaten.

Hans Bergström

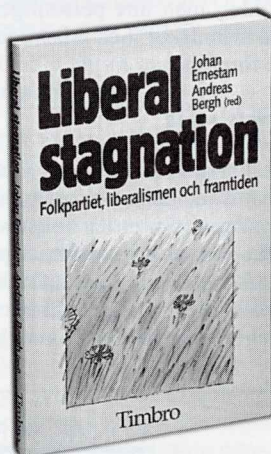
Nyutkommet

Ett tiotal unga liberala debattörer framför sin syn på folkpartiets problem.

Liberal stagnation – folkpartiet, liberalismen och framtiden av red Ernestam/Bergh (ca 98 kr).

Janerik Larsson och Markus Uvell skriver om hur vi skall få tillbaka tron på framtiden i *Den goda politiken – bortom rädlans onda cirklar* (ca 147 kr).

Carl-Johan Westholm initierar debatt kring tre svenska ödesfrågor: risken för statsbankrutt, massarbetslöshet och behovet av ett paradigmskifte i politiken. *Att se förändringen, brev till socialdemokrater i alla partier* (ca 50 kr)

I den välsorterade bokhandeln eller direkt från Timbro. Tel 08-670 35 00 fax 08-660 27 09.

Timbro